
Fiscalitatea câștigurilor și pierderilor din tranzacțiile cu acțiuni proprii, la noi și în lume

Ionuț Simion¹
Romana Schuster²

Din punct de vedere contabil, rezultatele tranzacțiilor cu instrumente de capitaluri proprii (i.e. acțiuni) nu se recunosc în contul de profit și pierdere, ci direct în capitalurile proprii. Tratatamentul aplicabil a fost clarificat prin modificările aduse la începutul acestui an reglementărilor contabile conforme cu directivele europene³.

Din punct de vedere fiscal, rezultatele tranzacționării acțiunilor proprii nu fac obiectul unor prevederi exprese. Totuși, din răspunsul autorităților fiscale române la solicitarea de asistență venită din partea unui contribuabil care a vândut în anul 2007 acțiuni proprii dobândite în urma unei fuziuni prin absorbție rezultă că la stabilirea profitului impozabil trebuie luate în calcul câștigurile din astfel de tranzacții. Poziția oficială se întemeiază pe argumentul că respectivele câștiguri se pot încadra în categoria „elemente similare veniturilor” și nu sunt expres menționate ca venituri neimpozabile, așa cum sunt acestea definite potrivit art. 20 C.fisc. În afara acestei spețe, nu avem cunoștință despre vreo pronunțare oficială în materie de impozitare a câștigurilor din tranzacții cu instrumente de capitaluri proprii ori în ceea ce privește problema simetrică, dar la fel de importantă, a deductibilității pierderilor aferente unor astfel de operațiuni.

În opinia noastră, rezultatele tranzacțiilor cu instrumente de capitaluri proprii, indiferent dacă reprezintă câștiguri sau pierderi, nu ar trebui să aibă impact fiscal întrucât astfel de tranzacții sunt echivalente din punct de vedere economic cu operațiunile, neutre din punct de vedere fiscal, de anulare și emisie a instrumentelor de capital propriu. Spre exemplu, câștigul realizat din tranzacționarea acțiunilor proprii nu diferă, în substanță, de prima de emisiune, o categorie de venit neluată în calcul la stabilirea profitului impozabil în România, deși Codul fiscal nu o nominalizează expres ca venit exceptat. Ca și reglementările contabile armonizate, Codul fiscal român recunoaște principiul prevalenței economicului asupra juridicului, de vreme ce atribuie autorităților fiscale dreptul de a reîncadra forma unei tranzacții pentru a reflecta conținutul economic al acesteia. Prin urmare, în absența prevederilor exprese în textul legii fiscale, tranzacțiile cu acțiuni proprii ar trebui să fie tratate la fel ca tranzacțiile similare acestora din perspectiva conținutului economic.

---

¹ Ionuț Simion este Partener - Consultanță fiscală și juridică din cadrul PricewaterhouseCoopers Tax Advisors & Accountants S.R.L.

² Romana Schuster este Assistant Manager în Departamentul de Consultanță pentru Impozitele directe ale companiilor din cadrul PricewaterhouseCoopers Tax Advisors & Accountants S.R.L.

³ Ordinul nr. 2374/2007 al ministrului economiei și finanțelor privind modificarea și completarea Ordinului ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (M. Of. nr. 25 din 14 ianuarie 2008). Prevederile ordinului se aplică începând cu anul financiar 2007.

Din cercetările noastre în problematica prezentată rezultă că poziția autorităților fiscale române este diferită de cea a autorităților britanice sau americane, în cazul acestora din urmă prevalând probabil preocuparea pentru protecția veniturilor bugetare în perioadele de scădere a valorii acțiunilor la bursă.

1. Introducere

În România ultimilor ani a devenit relativ frecventă situația în care o societate comercială deține, pentru o perioadă de timp, o parte din propriile acțiuni. Acestea sunt dobândite fie direct, de la propriii acționari, care se retrag sau își reduc deținerile de titluri în societate, fie indirect, ca o consecință secundară a unei alte tranzacții, cum ar fi fuziunea prin absorbție cu o companie care deține în portofoliul său acțiuni la societatea care o preia.

Motivațiile pe baza cărora se iau deciziile de a cumpăra propriile acțiuni sunt diverse și complexe, cum ar fi:

- a) distribuirea excesului de lichiditate către acționari, în cazul în care nu au fost identificate opțiuni mai bune de investiții în cadrul companiei;
- b) retragerea unui acționar;
- c) reglarea structurii de capital prin schimbarea raportului între capitalurile proprii și datorii;
- d) motivarea managementului și personalului angajat prin implementarea unui *stock option plan*;
- e) protejarea împotriva unei tentative de preluare ostile;
- f) îmbunătățirea indicatorilor financiari utilizați în analizele de rentabilitate.

Dincolo de rațiunile comerciale ale acestor tranzacții, se pune problema tratamentului fiscal al câștigurilor/pierderilor aferente, realizate atunci când companiile *aleg* (pentru că deținerea și-a pierdut justificarea ori și-a atins deja scopul) sau *sunt obligate de lege* să vândă acțiunile proprii.

2. Cadru legal al tranzacțiilor cu acțiuni proprii

Temeiul legal îl reprezintă art. 103¹ și urm. din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, cu modificările și completările ulterioare („Legea societăților comerciale”). Potrivit Legii societăților comerciale, unei societăți i se permite să dobândească propriile acțiuni fie direct, fie prin intermediul unei persoane acționând în nume propriu, dar pe seama societății în cauză, cu respectarea anumitor condiții.

Enumerăm mai jos câteva efecte importante ale dobândirii de acțiuni proprii:

- acțiunile proprii dobândite nu dau dreptul la dividende pe perioada deținerii până la înstrăinare;
- dreptul la vot este suspendat;
- consiliul de administrație trebuie să includă în raportul său ce însoțește situațiile financiare anuale informații legate de dobândirea și înstrăinarea de către societate a acțiunilor proprii;

- la dobândirea și înstrăinarea acțiunilor proprii de către companii listate se respectă legislația privind piața de capital.

2.1. Condiții referitoare la dobândirea acțiunilor proprii

Organul care aprobă operațiunea de dobândire este adunarea generală extraordinară a acționarilor, care decide numărul de acțiuni, contravaloarea minimă și maximă, durata pentru care este acordată autorizația, dar nu mai mult de 18 luni de la publicarea hotărârii în Monitorul Oficial. Limita de dobândire este 10% din valoarea capitalului social subscris și vărsat integral, cu două condiții:

1. Acțiunile trebuie să fie libere de sarcini, să nu existe litigii asupra lor, gajuri, sechestre etc.
2. Plata acțiunilor să se facă din profitul distribuibil sau din rezervele disponibile ale societății.

Dacă acțiunile proprii sunt dobândite pentru a fi distribuite angajaților societății, acțiunile astfel dobândite trebuie distribuite în termen de 12 luni de la data dobândirii.

Societăților comerciale li se acordă derogări de la restricțiile menționate în cadrul general, în următoarele condiții:

1. Hotărârea adunării generale a acționarilor de reducere a capitalului social în condițiile art. 207 alin (1) lit. c) din Legea societăților comerciale.
2. Alte reguli, cum ar fi dobândirea cu titlu gratuit, hotărârea judecătorească etc. Capitalul social poate fi redus prin dobândirea acțiunilor proprii de societate și anularea lor. Organul care decide reducerea este adunarea generală extraordinară a acționarilor.

2.2. Aspecte speciale referitoare la vânzarea acțiunilor proprii

Textul de lege aplicabil este art. 104 din Legea societăților comerciale. Dobândirea de către societate a propriilor acțiuni cu încălcarea condițiilor descrise în parag. 2.1. obligă societatea să ia următoarele decizii:

- înstrăinarea acțiunilor în termen de un an când cota este de 10%;
- înstrăinarea acțiunilor în termen de 3 ani când cota deținută plus cea dobândită depășește 10% din capitalul social subscris și vărsat.

Dacă societatea nu procedează la înstrăinarea lor în termenele de mai sus, se ia măsura anularii acțiunilor astfel dobândite și reducerii capitalul social cu valoarea acestor acțiuni, în anul fiscal în care s-au împlinit termenele de un an și, respectiv, trei ani, prin hotărârea AGA.

3. Tratamentul contabil al rezultatelor din tranzacții cu instrumente de capitaluri proprii

Tratamentul contabil al acestor operațiuni s-a clarificat începând cu anul financiar 2007. Ca urmare a prevederilor Ordinului nr. 2374/2007 al ministrului economiei și finanțelor privind modificarea și completarea Ordinului ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, prevederi aplicabile

---

retroactiv pentru anul 2007, societățile comerciale au fost obligate să procedeze la stornarea venitului și cheltuielii aferente vânzării de acțiuni proprii, reflectând efectul acestei tranzacții direct în capitalurile proprii. Conform pct. 16 al Ordinului nr. 2374/2007, câștigurile/pierderile generate de vânzarea instrumentelor de capitaluri proprii (fie acestea acțiuni proprii, fie părți sociale) nu mai sunt recunoscute ca elemente de venituri/cheltuieli, ci trebuie reflectate direct în capitalurile proprii, prin utilizarea conturilor nou-create 141 „Câștiguri legate de vânzarea sau anularea instrumentelor de capitaluri proprii” sau 149 „Pierderi legate de emiterea, răscumpărarea, vânzarea, cedarea cu titlu gratuit sau anularea instrumentelor de capitaluri proprii”.

Întrucât aceste prevederi apărute în ianuarie 2008 s-au aplicat retroactiv, societățile comerciale au fost obligate să regularizeze orice tratament contabil de altă natură pentru tranzacții aferente anului 2007, pentru a putea reflecta operațiunile conform noilor reglementări în situațiile financiare aferente anului respectiv.

Actualul tratament contabil a armonizat normele contabile românești cu Standardele Internaționale de Contabilitate. Acestea din urmă interzic contabilizarea rezultatului tranzacțiilor cu titluri de participare proprii prin contul de profit și pierdere pentru că altfel nu s-ar respecta principiul prevalenței economicului asupra juridicului.

Totodată, modificarea a avut ca efect și alinierea prevederilor contabile la Legea societăților comerciale, care la art. 183 parag. (3) prevede că „se include în fondul de rezervă, chiar dacă acesta a atins suma prevăzută la alin. (1), excedentul obținut prin vânzarea acțiunilor la un curs mai mare decât valoarea lor nominală, dacă acest excedent nu este întrebuițat la plata cheltuielilor de emisiune sau destinat amortizărilor”. După cum se observă, Legea societăților comerciale nu face distincție între excedentul obținut prin vânzarea acțiunilor proprii deținute și excedentul obținut cu ocazia unei emisiuni, stabilindu-le aceeași destinație.

Pe această bază, începând cu anul 2007 o societate comercială care a realizat un excedent din vânzarea de acțiuni proprii și, ca urmare, a reflectat acest excedent în contul de profit și pierdere ca diferență între veniturile din vânzarea acțiunilor și transferul pe cheltuieli a costului acestora, a fost obligată să storneze înregistrările respective și să reflecte rezultatul acestei tranzacții direct în contul 141 „Câștiguri legate de vânzarea sau anularea instrumentelor de capitaluri proprii”. Similar, în cazul unei tranzacții cu acțiuni proprii la care s-a înregistrat o pierdere, aceasta nu poate afecta rezultatul contabil al anului financiar respectiv, ci se prezintă direct în contul de capitaluri proprii 149 „Pierderi legate de emiterea, răscumpărarea, vânzarea, cedarea cu titlu gratuit sau anularea instrumentelor de capitaluri proprii”.

În urma acestor regularizări, profitul contabil al anului 2007 nu mai poate conține sumele rezultate din vânzarea de acțiuni proprii, după cum nu mai poate reflecta nici pierderile rezultate din aceste tranzacții.

4. Tratatul fiscal al câștigurilor și pierderilor din tranzacționarea acțiunilor proprii

---

Codul fiscal nu conține nicio prevedere expresă cu privire la tratamentul fiscal al câștigurilor sau pierderilor aferente tranzacțiilor cu acțiuni proprii.

Singura prevedere specifică legată de această categorie de tranzacții este cea referitoare la tratamentul plăților efectuate pentru răscumpărarea titlurilor de participare, care sunt considerate dividende plătite în măsura în care răscumpărarea are ca rezultat modificarea procentajului de deținere a titlurilor de participare la persoana juridică. Este de remarcat faptul că în Codul fiscal se folosește sintagma „răscumpărare a titlurilor de participare” fără a se defini termenul de „răscumpărare”, în timp ce în Legea societăților comerciale se vorbește numai despre „dobândirea propriilor acțiuni”. Rămâne în sarcina contribuabililor să deslușească dacă dobândirea propriilor acțiuni reprezintă sau nu o operațiune de răscumpărare, subiect de impozitare ca dividend.

4.1 Poziția autorităților fiscale

Trebuie să subliniem faptul că nu avem cunoștință despre un punct de vedere oficial, cu caracter de generalitate și acoperitor pentru totalitatea sau majoritatea spetelor privind tratamentul fiscal al câștigurilor și pierderilor din tranzacționarea instrumentelor proprii de capital. Ceea ce însă cunoaștem cu certitudine este poziția adoptată de autoritățile fiscale într-o speță în care persoana juridică realizează un câștig din vânzarea acțiunilor proprii dobândite indirect, în cadrul unei fuziuni prin absorbție, poziție pe care o prezentăm mai jos:

*„Din punct de vedere fiscal, în conformitate cu prevederile punctului 12 Titlul II – „Impozitul de profit” din **H.G. nr. 44 din 22 ianuarie 2004** pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 112 din 6 februarie 2004 cu completările și modificările ulterioare, respectiv în aplicarea articolului 19 alin. (1) veniturile și cheltuielile care se iau în calcul la stabilirea profitului impozabil sunt cele înregistrate în contabilitate potrivit reglementărilor contabile date în baza Legii contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și orice alte elemente similare veniturilor și cheltuielilor, din care se scad veniturile neimpozabile și se adaugă cheltuielile nedeductibile conform prevederilor art. 21 din Codul fiscal.*

*De asemenea, potrivit articolului 20 din **LEGEA nr. 571 din 22 decembrie 2003** privind Codul fiscal, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 927 din 23 decembrie 2003, cu completările și modificările ulterioare, reprezintă venituri neimpozabile numai veniturile expres menționate în cadrul acestui articol.*

Prin urmare, în contextul prevederilor menționate mai sus și având în vedere faptul că, în cazul prezentat în adresă, persoana juridică realizează un câștig din vânzarea acțiunilor proprii dobândite în cadrul operațiunii de absorbție, acesta trebuie luat în calcul pentru determinarea profitului impozabil”.

Așadar, din răspunsul oficial la solicitarea de asistență adresată de către un contribuabil care a vândut în anul 2007 acțiuni proprii, dobândite în urma unei fuziuni prin absorbție, rezultă că la determinarea profitului impozabil trebuie luate în calcul câștigurile aferente acestei tranzacții.

Poziția oficială se întemeiază pe argumentul că respectivele câștiguri sunt încadrabile în categoria „elemente similare veniturilor” și nu sunt expres menționate în categoria veniturilor neimpozabile, așa cum sunt acestea definite potrivit art. 20 C.fisc. Din formularea răspunsului este dificil de înțeles, din perspectiva impozitării câștigului, care ar fi relevanța contextului particular, respectiv a faptului că acțiunile sunt dobândite în mod indirect, ca urmare a unei fuziuni prin absorbție, și nu ca urmare a unei achiziții directe. În esență, modul în care au fost dobândite acțiunile proprii nu ar trebui să determine diferențe în tratamentul fiscal al câștigurilor din vânzarea acestora.

Menționăm, de asemenea, că nu avem cunoștință despre vreo pronunțare oficială nici în ceea ce privește problema simetrică, dar la fel de importantă, a deductibilității pierderilor aferente vânzării de acțiuni proprii. Vor asimila autoritățile fiscale pierderile aferente tranzacțiilor cu acțiuni proprii cu „elemente similare cheltuielilor” și vor admite deductibilitatea lor fiscală? Iată o întrebare care poate genera noi polemici.

4.2. Interpretarea noastră

Suntem de părere că, dat fiind conținutul economic al tranzacției (echivalentă din punct de vedere economic cu cea de emisie de noi acțiuni, cu primă de emisiune) și în absența unor prevederi fiscale specifice, câștigurile obținute din vânzarea de acțiuni proprii nu trebuie incluse în baza impozabilă. În mod similar, orice pierdere înregistrată de către o societate din astfel de tranzacții nu ar trebui să se deducă la calculul impozitului pe profit.

În fundamentarea opiniei noastre am avut în vedere:

- prevederile fiscale cu privire la determinarea profitului impozabil;
- conținutul economic al tranzacției.

4.2.1. Prevederile fiscale cu privire la determinarea profitului impozabil

Conform art. 19 alin. (1) C.fisc., „profitul impozabil se calculează ca diferență între veniturile realizate din orice sursă și cheltuielile efectuate în scopul realizării de venituri, dintr-un an fiscal, din care se scad veniturile neimpozabile și la care se adaugă cheltuielile nedeductibile. La stabilirea profitului impozabil se iau în calcul și alte elemente similare veniturilor și cheltuielilor, potrivit normelor de aplicare”. Conform pct. 12 din Hotărârea Guvernului nr. 44/2004 privind Normele metodologice cu privire la aplicarea Codului fiscal, cu modificările și completările ulterioare, veniturile și cheltuielile care se iau în considerare la determinarea profitului impozabil sunt cele înregistrate în contabilitate, potrivit reglementărilor contabile date în baza Legii contabilității nr. 82/1991.

Din interpretarea acestor prevederi rezultă că atâta timp cât câștigurile/pierderile din vânzarea de acțiuni proprii nu sunt înregistrate în contabilitate în conturi de venituri și cheltuieli, nu ar trebui luate în considerare la determinarea profitului impozabil.

Totuși, conform aceluiași pct. 12 din Normele metodologice, profitul impozabil se ajustează cu „orice alte elemente similare veniturilor și cheltuielilor”. În acest caz, întrebarea care se pune este dacă rezultatul unei tranzacții cu acțiuni proprii poate fi considerat ca fiind de natura unui element similar veniturilor sau cheltuielilor. Pentru a da un răspuns, am analizat natura exemplurilor de elemente similare veniturilor/cheltuielilor indicate la pct. 12 din Norme.

În urma acestei analize am conchis că exemplele menționate se pot clasifica în trei categorii:

A. Elemente care au fost prezentate din punct de vedere contabil direct în soldul de deschidere al rezultatului reportat, în loc să fie trecute prin contul de profit și pierdere, cu transfer ulterior în rezultatul reportat.

Cauzele apariției unor asemenea diferențe sunt retrătirile sau erorile contabile materiale. În ambele situații putem spune că elementele respective ar fi trebuit de fapt prezentate, într-o situație ideală, prin contul de profit și pierdere.

B. Elemente generate de regimuri fiscale speciale prevăzute expres de lege.

Prin natura lor, asemenea elemente se referă la repartizarea diferită în timp, din punct de vedere contabil și fiscal, a câștigurilor sau pierderilor aferente unor tranzacții (de exemplu, vânzări cu plata în rate).

C. Elemente reprezentând recuperarea unor facilități fiscale în cazul în care condițiile de aplicare a facilității respective nu mai sunt respectate.

Un exemplu îl reprezintă distribuiri de rezerve din reevaluare pentru care s-au obținut deduceri prin amortizarea fiscală a surplusului.

În opinia noastră, câștigurile din vânzarea acțiunilor proprii nu sunt de natura niciuna dintre exemplele menționate de legiuitor și, ca atare, încadrarea lor în categoria de alte elemente similare veniturilor și cheltuielilor nu se justifică.

4.2.2. Conținutul economic al tranzacției

Dincolo de încadrarea juridică (vânzare *versus* emisiune de acțiuni noi), tranzacția prin care o societate își înstrăinează acțiunile proprii are un conținut economic similar cu cel al emisiunii de acțiuni noi, cu prime de emisiune. Similaritatea conținutului economic este confirmată și de legea societăților comerciale care, așa cum arătat anterior, prevede că excedentul obținut din vânzarea acțiunilor la un curs mai mare decât valoarea lor nominală trebuie inclus în fondul de rezerve, așadar tot în conturile de capitaluri ale societății.

Fiind universal acceptat că primele de emisiune nu se iau în calcul la determinarea profitului impozabil, respectiv nu reprezintă un element similar veniturilor, considerăm că același tratament fiscal ar trebui aplicat și în cazul câștigurilor din vânzarea de acțiuni proprii.

Conținutul economic de aport la capital al unor asemenea tranzacții este susținut de actualul tratament contabil, armonizat, după cum am mai menționat, cu Standardele

---

Internaționale de Contabilitate, în cadrul cărora principiul prevalenței economicului asupra juridicului trebuie respectat cu strictețe.

Nu în cele din urmă, principiul prevalenței economicului asupra juridicului este recunoscut și de art. 11 C.fisc., care dă posibilitatea autorităților fiscale să reîncadreze o tranzacție pe baza conținutului economic al acesteia.

Ca urmare a celor arătate mai sus, susținem că, întrucât vânzarea acțiunilor proprii dobândite anterior are același efect economic ca o emisiune de acțiuni noi cu primă de emisiune, ambele tranzacții ar trebui să fie neutre din punct de vedere fiscal.

5. Taxarea în alte țări a câștigurilor din vânzarea acțiunilor proprii

În ceea ce privește tratamentul fiscal al tranzacțiilor cu acțiuni proprii, din cercetările noastre a rezultat că anumite sisteme fiscale de referință conțin prevederi exprese privind tratamentul câștigurilor și pierderilor din tranzacțiile cu acțiuni proprii.

Astfel, în Marea Britanie, în baza unei Carte albe a Guvernului referitoare la „Reforma legii companiilor”, s-au introdus reglementări în legea societăților comerciale, astfel încât aceasta prevede în secțiunea 2.6. că „Acțiunile proprii achiziționate se tratează din punct de vedere fiscal ca și cum ar fi anulate; acțiunile proprii vândute se tratează ca și cum ar fi fost emise, cu excepția faptului că nu se supun taxei de timbru”.

De asemenea, potrivit secțiunii 1032 din legea federală a impozitului pe profit a Statelor Unite ale Americii, ca regulă generală, o companie nu recunoaște fiscal nici câștiguri, nici pierderi cu ocazia emisiunilor inițiale de acțiuni sau cu ocazia cumpărării și vânzării acțiunilor proprii. Așadar, conform legislației fiscale americane, orice câștig de această natură este neimpozabil și orice pierdere este nedeductibilă, rezultatele nefiind raportate în declarația de profit și pierdere.

În consecință, în aceste țări, în perioadele de creștere la bursă a valorii acțiunilor, beneficiile nete (după taxare) realizate de o companie din investirea în propriile acțiuni pot depăși ca rentabilitate investițiile efectuate în acțiunile altor corporații. O altă consecință, probabil cea mai importantă din perspectiva autorităților fiscale britanice și americane, este însă aceea că veniturile bugetare sunt protejate împotriva pierderilor din tranzacții cu acțiuni proprii în perioadele în care bursele sunt în scădere.